

MINTAQADA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA AGLOMERATSIYANI OPTIMAL JOYLASHTIRISHNING DOLZARBLIGI

Nurbek Toshev Janon o'g'li

**Qarshi davlat universiteti Turizm va marketing kafedrası
mustaqil tadqiqotchisi**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14438003>

Annotatsiya: Ushbu maqolada mintaqada turizmni rivojlantirishda aglomeratsiyani optimal joylashtirishning dolzarbligi o'rganiladi. Turizm salohiyatini samarali boshqarish, infratuzilmani optimallashtirish, resurslardan oqilona foydalanish va turistik hududlararo hamkorlikni kuchaytirish masalalari yoritiladi. Tadqiqot natijasida aglomeratsiyaning geografik joylashuvi va uning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Turistik aglomeratsiyalar, optimal joylashtirish, iqtisodiy samaradorlik, infratuzilma, hududiy rivojlanish, turizm boshqaruvi.

Kirish. Mintaqaviy rivojlanishning muhim tarkibiy qismi sifatida turizm sohasining ahamiyati kundan-kunga ortib bormoqda. Xususan, turistik aglomeratsiyalarni optimal joylashtirish masalasi bugungi kunda dolzarb bo'lib, u mintaqaning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Turistik aglomeratsiyalarni joylashtirishda hududlarning tabiiy, madaniy va infratuzilma salohiyatini hisobga olish, shuningdek, sayyohlarning ehtiyojlarini qondirish uchun qulay sharoitlar yaratish zarur. Turistik aglomeratsiyalarning to'g'ri joylashtirilishi nafaqat turizm xizmatlarining sifatini oshirishga, balki hududlarning iqtisodiy o'sishini ta'minlashga ham imkon beradi. Bu jarayonda mahalliy va xalqaro tajribadan foydalanish, shuningdek, innovatsion yechimlarni tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada mintaqada turistik aglomeratsiyalarni optimal joylashtirish tamoyillari va amaliyotlari tahlil qilinadi. Shuningdek, aglomeratsiyaning iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini oshirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Ekoturistik aglomeratsiya infratuzilmasini rivojlantirish sayyohlarni jalb qilish, ular uchun qulay sharoitlar yaratish va mahalliy iqtisodiyotni jonlantirishda dolzarbdir. Viloyatga kelayotgan sayyohlar orqali iqtisodiyotga qo'shimcha mablag'lar kiritiladi, bu esa mahalliy aholi farovonligini oshiradi. Ekoturizm sohasidagi investitsiyalar mehmonxona, transport va xizmat ko'rsatish sohaslarining rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Ekoturizmning asosiy tamoyillaridan biri tabiiy resurslarni saqlash va ularni barqaror ishlatishdir. Qashqadaryo viloyatidagi Hisor qo'riqxonasi, tog' manzaralari va boshqa ekologik jihatdan ahamiyatli joylar muhofazani talab qiladi. Hozirgi global iqlim o'zgarishlari va atrof-muhit muammolari fonida ekoturizm infratuzilmasini barpo etish orqali tabiiy resurslarni muhofaza qilish dolzarbligi oshmoqda. Qashqadaryo viloyatida turizmning barqaror rivojlanishi orqali atrof-muhitni asrash va resurslardan oqilona foydalanish ta'minlanadi. Ekoturizm infratuzilmasini rivojlantirish orqali viloyatni ekologik jihatdan barqaror hududga aylantirish mumkin. Bu sayyohlarni jalb qilish bilan birga, atrof-muhitga bo'lgan zararli ta'sirni minimallashtirish imkonini beradi.

Turizm aglomeratsiyasining milliy iqtisodiyotdagi roli va uni rivojlantirishning fundamental masalalarini o'rganish bo'yicha xorijda, Romano C. A., Tanewski G.A., Smyrnios K.X Yuqorida keltirilgan olimlarning ilmiy tadqiqotlari ushbu yo'nalishda qilingan ilmiy ishlar

ichida o'z o'rne va ahamiyatiga ega, ammo hunarmandchilikni mintaqa turizmi sohasida tutgan urni va rivojlantirish mexanizmi bilan bog'liq masalalar tadqiqotlar doirasidan chetda qolgan. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, tahlilning mantiqiy va taqqoslash usullari, tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, monografik tahlil, tahlilning mantiqiy va taqqoslash usullari, kompleks yondashuv, ekspert baholash, ko'p variantli prognoz kabi usullardan foydalanilgan

Turistik aglomeratsiyalar madaniy meros va an'analarni saqlash va ommalashtirishning samarali vositasi sifatida xizmat qiladi. Bu turistik aglomeratsiya hududida joylashgan madaniy va tarixiy obyektlar, milliy an'analar va meroslarni sayyohlarga taqdim etish orqali amalga oshiriladi. Bu jarayonda, madaniy obyektlarni tiklash va saqlashga e'tibor kuchayadi, mahalliy madaniyat va urf-odatlar xalqaro miqyosda taniladi va mahalliy aholi o'z madaniy merosini asrab-avaylash va uni turizm orqali rivojlantirishda ishtirok etadi. Turistik aglomeratsiyalarni tashkil etish xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va mintaqaning raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Xalqaro turistlarni jalb qilish uchun mintaqa raqobatbardosh turistik mahsulotlarni yaratish va taqdim etishga ehtiyoj sezadi. Bu jarayonda, xalqaro turistik bozorlarga chiqish imkoniyatlari kengayadi, mahalliy xizmatlar va infratuzilma xalqaro standartlarga moslashtiriladi va mintaqa boshqa turistik markazlar bilan raqobatbardoshlikni ta'minlaydi.

Mintaqada turizmni rivojlantirishda aglomeratsiyani optimal joylashtirishning dolzarbligi va muhimligi bir qator strategik omillar bilan bog'liq bo'lib, bu nafaqat turizm sohasini kengaytirish, balki iqtisodiy o'sishni tezlashtirish, mahalliy aholiga yangi imkoniyatlar yaratish va atrof-muhitni muhofaza qilish nuqtai nazaridan ham katta ahamiyatga ega.

Aglomeratsiyani joylashtirish orqali bir nechta turistik obyektlarni birlashtirish va ularga oson kirish imkoniyatini yaratish mintaqani sayyohlar uchun jozibador qiladi. Bu jarayonda, turistik marshrutlarni shakllantirish orqali sayyohlarga bir-biriga yaqin joylashgan bir nechta diqqatga sazovor joylarni ziyorat qilish imkoniyati beriladi. Masalan, Shahrisabz, Qarshi, va Kitob kabi tarixiy va tabiiy zonalarini bitta turistik klasterga birlashtirish orqali hududning jozibadorligi ortadi.

Sayyohlar oqimini samarali boshqarish, turistik aglomeratsiyalarni to'g'ri joylashtirish orqali turistik manzillarga sayyohlar oqimini samarali boshqarish mumkin. Bu quyidagi jihatlar orqali amalga oshadi. Oqimni tartibga solish, Sayyohlar oqimining bir necha manzillarga yo'naltirilishi diqqatga sazovor joylarda ortiqcha yuklamani oldini oladi va ularning barqaror ishlashiga yordam beradi. Optimal joylashtirish orqali mavsumiy turizm bilan bog'liq muammolarni kamaytirish va yil davomida sayyohlarni jalb qilish imkoniyati yaratiladi.

Atrof-muhitga zarar bermaslik, aglomeratsiyalar ekologik barqarorlikni ta'minlaydi va tabiiy resurslardan ortiqcha foydalanishni kamaytiradi. Mahalliy aholi ishtiroki, barqaror rivojlanish orqali mahalliy aholining turizm loyihalarida faol ishtirok etishi rag'batlantiriladi, bu esa ijtimoiy-iqtisodiy o'sishga olib keladi. Mintaqada turizmni rivojlantirishda aglomeratsiyani optimal joylashtirish turizmni samarali boshqarish va uni barqaror rivojlantirish uchun muhim strategiya hisoblanadi. Bu nafaqat iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash, balki madaniy merosni saqlash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, hamda sayyohlar uchun qulay turistik muhit yaratishga xizmat qiladi. Qashqadaryo viloyatida bu jarayonni amalga oshirish orqali xalqaro va mahalliy sayyohlar uchun keng imkoniyatlar

yaratish mumkin. Bu yerda ekologik turizm uchun Hisor tog'lari, G'uzor va Kitob qo'riqxonalari hamda Oqsuv vodiysi tasvirlangan konseptual xarita. Bu tog' tizmasi, qo'riqxonalar va daryo vodiysi kabi asosiy xususiyatlarni ta'kidlaydi. Ekoturizmni rivojlantirish uchun tabiiy resurslar joylashuviga asoslangan holda aglomeratsiyalarni joylashtirish dolzarbdir. Bu, bir tomondan, atrof-muhitni himoya qilishni ta'minlaydi, ikkinchi tomondan esa sayyohlarni jalb qilishni ko'paytiradi. Qashqadaryo viloyatida turistik aglomeratsiyani optimal joylashtirishning ob'ektiv zarurati bir necha asosiy omillarga bog'liq bo'lib, bu viloyatning turizm salohiyatini samarali amalga oshirish, iqtisodiy rivojlanish va aholini band qilish uchun muhimdir. Qashqadaryo viloyati, ayniqsa Shahrisabz shahri, boy madaniy va tarixiy merosga ega. Amir Temur va Temuriylar davri yodgorliklari, masalan, Oqsaroy, Dorut-Tilovat va Dorut-Saodat ansambllari, xalqaro sayyohlar uchun katta qiziqish uyg'otadi. Shu sababli, Tarixiy merosni to'g'ri boshqarish va ularni bir-biriga bog'lab, aglomeratsiyaga joylashtirish orqali sayyohlar oqimini boshqarish va diqqatga sazovor joylarni bir necha mintaqa orqali yanada samarali targ'ib qilish zarurati tug'iladi. Tabiiy resurslar va ekologik turizm imkoniyatlari, Qashqadaryo viloyati o'zining tabiiy resurslari va go'zal tog' manzaralari bilan mashhur. Hisor tog'lari, G'uzor va Kitob qo'riqxonasi, Oqsuv vodiysi ekologik turizmni rivojlantirish uchun katta salohiyatga ega. Bu hududlar ekologik barqarorlikni saqlagan holda sayyohlik obyektlariga aylanishi lozim.

Qashqadaryo viloyatining ayrim ekoturistik hududlariga, xususan, tog'li va qishloq joylariga yetib borish qiyin. Yo'l tarmoqlari sifatining pastligi va zamonaviy transport infratuzilmasining yo'qligi sayyohlar oqimini cheklab qo'yadi. Yo'l va transport tarmoqlarini rivojlantirish, viloyatning asosiy turistik maskanlariga qulay transport aloqalarini yaratish. Ekoturizm infratuzilmasi (mehmonxonalar, kemping joylari, dam olish maskanlari) yetarli darajada rivojlanmagan. Sayyohlar uchun qulay sharoitlar va xizmat ko'rsatish punktlari yetishmaydi. Ekoturizm infratuzilmasiga investitsiyalarni jalb qilish, kichik mehmonxonalar va dam olish maskanlarini barpo etish orqali turistik xizmatlar ko'lamini kengaytirish. Ekoturizmga aloqador loyihalarda ko'p hollarda ekologik me'yorlar va standartlarga rioya qilinmaydi. Bu esa hududdagi tabiiy resurslarning ifloslanishi yoki zarar ko'rishiga olib kelishi mumkin. Barqaror turizm tamoyillariga asoslangan infratuzilmani rivojlantirish va tabiiy resurslarni himoya qilishga qaratilgan qat'iy ekologik nazorat tizimini joriy qilish. Viloyatdagi ekoturistik joylar va sayyohlik imkoniyatlari haqida ma'lumot yetarli emas. Bu esa mahalliy va xorijiy sayyohlarning e'tiborini jalb qilishni qiyinlashtiradi. Zamonaviy marketing strategiyalarini joriy qilish, raqamli platformalar va ijtimoiy tarmoqlarda viloyatning ekoturistik imkoniyatlari haqida axborot tarqatish lozim. Ekoturizmni boshqarish va rivojlantirish bo'yicha samarali tizim yo'qligi. Mahalliy boshqaruv organlari va xususiy sektor o'rtasida hamkorlik yetarli emas. Mahalliy boshqaruv organlari, xususiy sektor va xorijiy investorlar o'rtasida turizmni rivojlantirish bo'yicha ko'proq hamkorlik qilish zarur.

Xulosa va takliflar. Mintaqada turizmni rivojlantirishda turistik aglomeratsiyalarni optimal joylashtirish uchun quyidagi xulosalar va takliflar ishlab chiqildi. Turistik aglomeratsiyalarni optimal joylashtirish hududlarning turizm salohiyatini maksimal darajada oshirishga xizmat qiladi. Joylashuv strategiyasining to'g'ri tanlanishi iqtisodiy samaradorlikni oshirish va turistik xizmatlar sifatini yaxshilash uchun zarurdir. Infratuzilmaning rivoji va resurslardan oqilona foydalanish turistik aglomeratsiyalarning muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatishini ta'minlaydi. Turistik aglomeratsiyalarni joylashtirishda geografik va iqtisodiy

omillarni hisobga olgan holda strategiyalar ishlab chiqish. Turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish va sayyohlar uchun qulayliklar yaratish. Hududlararo va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish orqali turizm oqimlarini ko'paytirish. Turistik aglomeratsiyalarning boshqaruv tizimini takomillashtirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish. Mahalliy aholi va tadbirkorlarni turizm loyihalariga jalb qilish orqali mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirish.

References:

1. Mukhitdinov, H. S., and F. A. Norkobilova. "Prospects for Development of Digital Economy in Entrepreneurship." *Academic Journal of Digital Economics and Stability* (2021): 27-36.
2. Nazarova Gulruh Umarjonovna Mukhitdinov Khudoyar Suyunovich. "FORECASTING FAMILY HOUSEHOLD THROUGH TREND MODELING", "Journal of Northeastern University ISSN:1005-3026" Ст 1074-1083
3. Madina Bozorova Xudayar Muxitdinov, Farrux Qodirov "THE ROLE AND IMPORTANCE OF TELEMEDICINE IN THE PROVISION OF MEDICAL SERVICES TO THE POPULATION". International Conference on Information Science and Communications Technologies ICISCT 2022.
4. Mukhitdinov Kh.S. Econometric Modeling Of Public Service Networks. Psychology and Education (2020) 57(8): 625-632 ISSN: 00333077
5. Suyinovich, Muxitdinov Xudoyor, Rakhimov Anvar Norimovich, and Muxitdinov Shoxjaxon Xudoyorovich. "The forecast for the development of the public services sector." *Solid State Technology* 63.6 (2020): 18671-18681.
6. Mukhitdinov, Shoxijahon Khudoyarogli. "An imitation model of quality utility services to the population." *South Asian Journal of Marketing & Management Research* 10.12 (2020): 44-50.
7. Юлдошев Дониёр Абдурахмонович Ш.Х.Муқхитдинов. "МИНТАҚА ТУРИЗМИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ОПТИМАЛ ТАРТИБГА СОЛИШ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ", *ACADEMIC RESEARCH IN MODERN SCIENCE*, 2023/2, <https://doi.org/10.5281/zenodo.7623681>
8. F Qodirov. Aholiga tibbiy xizmatlar ko'rsatishning rivojlanishini iqtisodiy-matematik modellashtirish. Scienceweb academic papers collection . 2023/1/1.
9. F Qodirov. Zamonaviy to'lov tizimlari tahlili va elektron pul birliklari. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1.
10. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "Аҳолига тиббий хизмат кўрсатиш соҳасининг келгуси ҳолатини башоратлаш." *Сервис" илмий-амалий журнал* (2022): 56-59.
11. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "ECONOMETRIC MODELING OF THE DEVELOPMENT OF MEDICAL SERVICES TO THE POPULATION OF THE REGION." *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities* 2.1.1 Economical sciences (2022).
12. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "CREATION OF ELECTRONIC MEDICAL BASE WITH THE HELP OF SOFTWARE PACKAGES FOR MEDICAL SERVICES IN THE REGIONS." *Conferencea* (2022): 128-130.